

Můj sen o křesťanské universitě

Úvod k prezentaci projektu Christian College

David Floryk

Pořadatele dali tomuto bloku název „Od místa smrti k místu života“ a já bych měl v jeho rámci prezentovat projekt založení křesťanské university, která by podle některých úvah mohla mít své sídlo právě v Terezíně. Než se však k tomu dostanu, musím začít poněkud zešíroka, aby to mělo smysl, abyste mi dobře porozuměli.

Začneme samotným Terezínem: ten je spojen se jmény Josef II. a Marie Terezie. Pamatujete si z dějepisu – čeho jsou jejich jména symbolem? Osvícenství, osvícenského absolutismu, osvícenských reforem, modernizace říše, povinné školní docházky, zrušení nevolnictví, ...

Zastavme se chvíli u pojmu osvícenství. Co je osvícenství? S trochou zjednodušení: Myšlenkové hnutí, které prošlo postupně celou společností a bylo neseno takovou optimistickou důvěrou v lidský rozum, jeho schopnosti. Rozum - osvícený poznáním - měl být napříště vůdce a rozhodčím.

Byla to reakce na „středověk“, na středověký obraz světa, kdy lidé chápali sami sebe jako podřízené nějaké vnější autoritě. A je v této souvislosti jedno, zda tou autoritou byl Bůh, papež, církev či císař. Převládala zkrátka obraz uspořádaného světa, v němž člověk jako jedinec i lidstvo jako celek má svůj příběh, svou roli, která není závislá na něm samotném, ale je odvozená od něčeho, co je přesahující, vnější, nadřazené.

Zdalo se tehdy – na konci středověku - že podřizovat se tomuto obrazu – podřizovat rozum vnější autoritě – nedopadá dobře, že to nefunguje, že se to neosvědčilo: vždyť to vedlo k náboženským válkám, k fanatismu, k rozdělení, k úpadku.

Proto se zdálo, že je načase rozum emancipovat, oprostít od vnějších autorit, falešných opor, předsudků, pověr – a nechat jej autonomním, svéprávným. Soběstačným. Vždyť lidstvo je už dospělé, obejde se bez poručíků. Rozum je schopen vše propátrat, všemu porozumět, vše odhalit, napravit, naplánovat, zvládnout. A pak podle poznání jednat. Racionálně, pokrokově, bez předsudků.

Vypadá to, že krok tímto směrem byl ve své době nevyhnutelný – bylo vskutku načase odvrhnout falešné opory. Vždyť díky tomu je moderní svět moderním světem.

Tehdejší „otevření očí“ lidského rozumu přinejmenším urychlilo (ne-li přímo umožnilo, alespoň v některých ohledech) rozvoj – vědy, techniky, kultury, demokracie, hospodářství.

Nicméně, zdá se, že onen optimistický příběh o lidském rozumu, který na vše stačí a je hoden být sám sobě měřítkem a pánem, dostal dvacátým stoletím drtivé rány: neuměl zabránit – ba dokonce možná že dokonce napomohl – tomu, že lidstvo doputovalo k holocaustu, ke gulagu, v diktaturám, teroru. K Terezínskému ghetu.

Není sám Terezín smutnou ilustrací, symbolem tohoto trendu?

Terezín jako vojenská pevnost sám byl vystaven v rámci vlny modernizačních opatření po prohrávaných prusko – rakouských válkách. Byl vybudován jako ambiciózní pevnost, byl to výkřik tehdejšího vojenství, perla fortifikačních technologií, symbol modernizace – avšak tomuto svému účelu nikdy nesloužil! Naopak se stal vězením – a po celou dobu své existence byl žalářem, až do hořkých dob gheta.

Neztratili jsme tehdy spolu s těmi falešnými oporami, vskutku zralými k opuštění, i něco cenného, co nemělo být opuštěno?

Neodřizli jsme se tenkrát od zdrojů, která nám pak později scházely? A možná – v našem obraze světa – scházejí dodnes?

Lidé si tváří v tvář 20. století říkají, že člověk si vlastně neumí sám vládnout, že lidský rozum zdaleka nemá na vše odpověď, že je vlastně spíš šílené nechat jej dělat si, co chce ...

A mnozí naši současníci z tohoto krachu tohoto moderního, osvícenského příběhu, dělají (*unáhlený a nesprávný, nicméně zdánlivě nevyhnutelný*) závěr, že tedy žádný příběh, společný všem, nějaká vize, mýtus, který by dával smysl celku života a světu – že nic takového neexistuje.

Že by sice bylo krásné, kdyby byl – vždyť lidské srdce volá: *kéž by byl!* – ale rozum skepticky odpovídá: není, je bláhové o tom snít, vždyť víme, jak to dopadlo, kam to vedlo, zanech báčorek a čel skutečnosti, že to žádný smysl nemá ...

Tomuto postoji se říkává postmoderní a mívá dvě krajnosti: skepse a cynismus, na straně jedné - a na druhé: radikální pluralismus: kdy každý má svou pravdu, svůj příběh, lze si „zvolit“, jakému příběhu, jaké pravdě chci věřit a podle toho se sám zařídím – a ostatní ať si dělají co chtějí ...

Tohle je situace, v níž jako křesťané dnes stojíme. Ale my přece víme, že je, že existuje příběh, týkající se všech lidí, příběh, v němž je místo pro každého, příběh, který může „osvítit“ naši zdejší existenci a dát smysl našemu životu – jako jednotlivců i jako lidstva. Je to ten Ježíšův příběh: příběh o Bohu, který se vztahuje k lidem, neboť je stvořil a chce s nimi mít společenství. Příběh o Bohu, který má být hledán. Příběh o smíření s Bohem.

Tento příběh máme nějak dosvědčovat, předávat dál. A tento příběh může také nově „uspořádat“ to, co se zdá beze smyslu, co postrádá úběžníky, co se zdá být nahodilou směsí bez ladu a skladu – pohled na svět „Božíma očima“ může pomoci utřídit poznatky, které se zdají být nesouvisející.

Vždyť pokud je svět stvořen Bohem, který je rozumný a dobrý, pak i celé jeho stvoření bude jistě celistvé, smysluplné, poznatelné.

A tu se konečně dostávám ke křesťanské universitě: sen o ní je snem o vzniku vysoké školy, kde by tento příběh byl nějakým způsobem „doma“. Kde by vzdělávání – v jakékoliv oblasti, oboru lidského poznání – probíhalo u vědomí těchto přesahujících souvislostí.

Nesníme primárně o „teologické“ škole: jde nám o školu, kde by cokoliv, „vše, co jest“, bylo nahlíženo v kontextu onoho kosmického, člověka přesahujícího příběhu – a dostávalo tak smysl.

V České republice je dnes téměř 40 soukromých vysokých škol. Proč by jedna z nich nemohla být „křesťanská“? – v tom smyslu, že by tam onen evangelijní příběh byl nějak na svém domácím území? Dával by smysl, vytvářel kontext celému celku poznání, napomáhal by navracet ztracenou „celistvost“ života a pravdy.

Škola, která by znovu představovala modernímu světu křesťanský étos, křesťanský postoj ke světu – ke všemu, co jest. Škola, který by byla místem pokorného hledání souvislostí, hledání pravdy. Možná škola pro ty, kteří chtějí „jít na vejšce do hloubky“ ☺?

Dříve, než se (konečně) dostanu ke konkrétním, měřitelným ☺ faktům a datům o stavu projektu, zůstanu ještě chvíli na obecnější rovině a uvedu tři čtyři témata, hodnoty, principy - které mám spojeny s počínáním nás křesťanů v dnešním světě obecně – a které tedy mám na srdci i v souvislosti s projektem křesťanské university.

Tou první věcí – či hodnotou, možná ctností, je **ODVAHA**. Odvaha jít nevyšlapanou cestou, jít proti směru, odvážit se „bořit hradby mlčení“, otvírat nepohodlná témata, mít odvahu čelit davu; odvahu vrátit se, obrátit se, jít zpět, odvaha dělat věci „postaru“ – ukáže-li se, že je to tak lepší – i odvaha k novotám, jsou-li „na čase“.

A ve vztahu k vysoké škole? Možná odvaha trvat na „tradičním“ úkolu vzdělávání, kterým je člověka pozvedat, vy-chovávat, vytrhávat z „barbarství“ a pozvedat k věcem vznešeným. Možná odvaha dotáhnout do konce myšlenku kampusu – která je (alespoň ve své ideální podobě) vskutku

protisměrná moderním trendům – vidí totiž universitu nikoliv jako „market“, kde si každý sám do košíku naloží, co ho zrovna napadá, nýbrž jako „společenství“ (uni-versitu) těch, co společně hledají pravdu.

Druhou hodnotou, kterou svět potřebuje připomínat – a hlavně vidět (na nás) je *dlohodečnost* – neboli poněkud vznešeněji: to, co Jiří Unger nazývá „**MENTALITA STAVITELŮ KATEDRÁL**“. Obdivujeme dnes gotické katedrály, jediným pohledem obhlédneme celou stavbu – ale častokrát nám nedochází, že ona se stavěla desítky, ne-li stovky let. Že když Karel IV. rozhodl postavit sv. Víta, věděl velmi dobře, že ten chrám hotový nikdy neuvidí. Potřebujem – právě v dnešní instantní době - myslet o věcech dlouhodobě – a nejen o nich snít, ale i je prakticky plánovat – věci, ze kterých užitek budou mít až další generace. Náš Jan Amos Komenský je takovým duchovním stavitelem katedrál: uprchlík, štvanec, přišel o rodinu, o domov, o knihovnu – ale stále dál a znova a opět: sepisoval projekt reformy školství, ne-li přímo reformy světa – přesto že hořce věděl, že jej nikdy fungovat neuvidí ... Není on tím pravým patronem křesťanské university? Zasloužil by si to: češi se jeho jménem zaklínají (a nejmíc, o hrůzo, ve školství!), ale kdo jej doopravdy četl a zná?

A ta třetí věc: možná paradoxně, ale přesto – či právě proto – **ZDRAVÝ ROZUM**. Obhajoba zdravého rozumu, logického úsudku – obhajoba schopnosti rozumu dobrat se s jistotou pravdy, porozumět souvislostem. Ano, rozum ponechaný sám sobě tápe (to byl omyl osvícenců), ale závěr, že tedy je potřeba na racionální úsudek rezignovat, je také omylem – stejně tragickým.

Víte, že „zdravý rozum“ hájí i Nový zákon? Apoštol Pavel před místodržitelem Festem, předkládal k uvážení Ježíšův příběh. A Festus pobouřeně zvolal: *Blázníš, příliš mnoho znalostí ti zatemnilo rozum!* A Pavel klidně odpovídá: *„Nešílím, ale jasně vyjevují slova pravdy a zdravého rozumu ... tedy: pravdu (řekněme: biblickou, náboženskou, nadpřirozenou pravdu) a ruku v ruce s ní: zdravý rozum, zdravý úsudek. Myslím, že křesťanům se v dějinách moc nedařilo držet obě tyto věci pohromadě, v souladu, v harmonii. Že podléhali pokušení zdůrazňovat tu jeden, tu druhý aspekt. Ale tajemství je právě v tom „jasně odhalovat“ obojí ...*

Tyto věci bychom měli přinášet dnešnímu světu – neboť je velmi potřebuje (možná aniž to ví ...) Kéž by křesťanská universita byla místem, kde se tato slova, tyto hodnoty nějak stanou tělem, skutečností. Nevím, jestli je doba zralá k tomu, aby se to naplnilo, jistě je však zralá k tomu, aby se o tom mluvilo, abychom se za to modlili, abychom o tom snili.

„Cílem poznání je smír myslí s věcmi.

Cílem zbožnosti je smír svědomí s Bohem.

Cílem politiky je smír mezi lidmi.

Tyto tři cíle by měly být v člověku spojeny. Jenže kdo má moc, nedbá o moudrost, kdo má poznání, nedbá o zbožnost, a zbožní se často vyhýbají věděni i moci. I ti, kdo by chtěli mít všechny tři, ani jedno neumějí. proto se člověk musí poctivě učit, jak zacházet s poznáním, s mocí a s vůli k dobrému.“

Jan Amos Komenský

(parafrázovaný výrok, citováno dle Benjamín Kuras: Slepování střepů)

(Úvod k presentaci projektu Christian College, podklad k referátu, přednesenému dne 28.6.2009 v Terezíně v bloku „Od místa smrti k místu života“ na konferenci „Zbořit hradby mlčení“, viz: www.go-east-mission.de, sekce „pozvání 2009“)